

Respect pentru oameni
Everything You Need to Ace World History
in One Big Fat Notebook

Copyright © 2016 Workman Publishing

Ediție publicată pentru prima dată în Statele Unite ale Americii

Ediție publicată prin înțelegere cu Workman Publishing Co., Inc., New York

Text: Ximena Vengoechea

Ilustratori: Blake Henry, Tim Hall

Designeri: Gordon Whiteside, Tim Hall

Ediția Litera

O.P. 53; C.P. 212, sector 4, București, România
tel.: 021 319 63 90; 031 425 16 19; 0752 548 372;
e-mail: comenzi@litera.ro

Ne puteți vizita pe

Tot ce trebuie să știi
ca să fii as la istoria lumii
Copyright © 2019 Grup Media Litera
pentru versiunea în limba română
Toate drepturile rezervate

Traducere din engleză: Graal Soft

Editor: Vidrașcu și filii

Redactare: Ilieș Câmpeanu

Corecțor: Georgiana Enache

Prelucrare copertă: Bogdan Mitea

Tehnoredactare și prepress: Marin Popa

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
LINDBLAD, MICHAEL

Tot ce trebuie să știi ca să fii as la istoria lumii /
București: Litera, 2019

ISBN 978-606-33-3456-6

GHID DE STUDIU COMPLET PENTRU GIMNAZIU

TOT CE TREBUIE SĂ ȘTI CA SĂ FII AS LA **ISTORIA LUMII** ÎNTR-UN DITAMAII **CAIETUL DE NOTITE**,

Imprumutat de la **CEL MAI DEȘTEPT COPIL** din clasă
(verificat de un **PROFESOR REPUTAT**)

CUPRINS

UNITATEA 1: PRIMII OAMENI: PREISTORIE - 3500 î.Hr. 1

1. Primii oameni și Paleoliticul 3
2. Neoliticul 17

UNITATEA 2: PRIMELE CIVILIZAȚII: 3500 î.Hr.-300 d.Hr. 31

3. Mesopotamia 32
4. Africa antică 43
5. Fenicienii și israeliții 65
6. India antică 73
7. China antică 90
8. Grecia antică 105
9. Roma antică 126

UNITATEA 3: EVUL MEDIU: 400 d.Hr.-1500 d.Hr. 145

10. Imperiul Bizantin 146
11. Ascensiunea islamului în Evul Mediu 151
12. Primele civilizații din Americi 159
13. India medievală 170
14. Epoca de aur a Chinei 177
15. Japonia medievală 185
16. Europa în Evul Mediu 193
17. Cruciadele europene în lumea musulmană 205

UNITATEA 4: RENAȘTERE ȘI REFORMĂ: 1350-1650 213

18. Începuturile Renașterii 214
19. Reforma 224

UNITATEA 5: EPOCA EXPLORĂRILOR: 1400-1800 235

20. Europa ridică ancore 236
21. Europa explorează Asia (sau încearcă) 248
22. Colonii americane 255

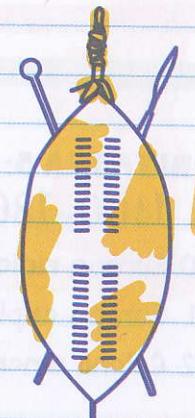

**UNITATEA 6: REVOLUȚIA ȘI EPOCA
LUMINILOR: 1500–1865 265**

- 23. Revoluția științifică și Epoca Luminilor 266
- 24. Apar monarhiile în Europa 277
- 25. Revoluția Americană 287
- 26. Revoluția Franceză 297
- 27. Naționalism în Europa și mișcări de independență în America de Sud și Haiti 307
- 28. Războiul Civil American 315
- 29. Revoluția Industrială 325
- 30. Mișcarea femeilor 338

**UNITATEA 7: EPOCA IMPERIALISMULUI:
1800–1914 343**

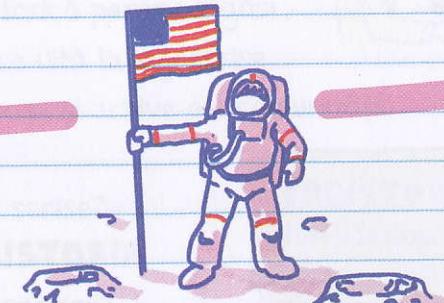
- 31. Imperialism european 344
- 32. Lupta pentru Africa 353
- 33. Japonia se modernizează 361
- 34. Războiul hispano-american 369
- 35. Reacții la colonizare 377

**UNITATEA 8: CONFLICTE MONDIALE Ia
DEBUTUL SECOLULUI XX: 1914–1945 387**

- 36. Primul Război Mondial 388
- 37. Marea Criză 409
- 38. Transformări politice după război 415
- 39. Al Doilea Război Mondial 427

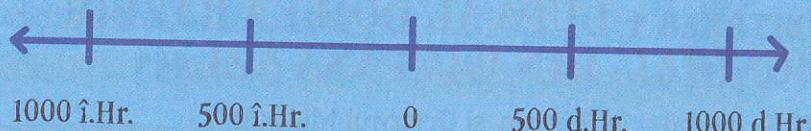
**UNITATEA 9: DUPĂ AL DOILEA RĂZBOI
MONDIAL: DIN 1945 PÂNĂ AZI 449**

- 40. Schimbări în Europa și Orientul Mijlociu după al Doilea Război Mondial 450
- 41. Războiul Rece 461
- 42. Mișcări naționaliste și de independență după al Doilea Război Mondial 475
- 43. Schimbări globale moderne 485
- 44. Securitate globală și evenimente mondiale majore de azi 495

î.Hr. = ÎNAINTE DE HRISTOS
(sau înaintea erei noastre)

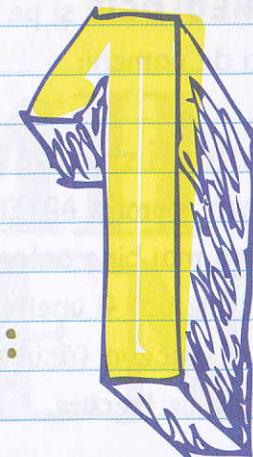
d.Hr. = DUPĂ HRISTOS
(sau era noastră)

Datele î.Hr. funcționează ca numerele negative.

De exemplu, 1000 î.Hr. este mai înapoi în trecut decât 500 î.Hr.

Unitatea

Primii oameni:
preistorie –
3500 î.Hr.

Cum era viața acum 10 000 sau 100 000 de ani? Cum s-au schimbat oamenii și orașele de-a lungul timpului? Iată întrebări la care încearcă să răspundă istoria.

ISTORICII studiază trecutul folosindu-se de dovezi scrise și de artă istorică pentru a găsi răspunsuri. Ei citesc scrisori, se uită la legi scrise și studiază documente religioase și arhive ale comunității.

Dar dacă **NU** există dovezi scrise?
Cum putem să studiem **PREISTORIA**,
era de dinaintea inventării scriierii?

PREISTORIE
istorie de dinaintea
arhivelor scrise

Studiul preistoriei se bazează pe **ARHEOLOGIE** și pe două grupuri de oameni:

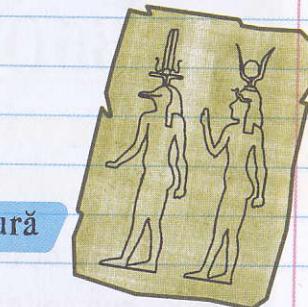
Arheologii studiază obiecte făcute de oameni, numite **ARTEFACTE**, ca să înțeleagă mai bine activitatea umană. Artefactele pot fi unelte, instrumente sau orice altceva făcut de oameni în civilizațiile trecute.

Antropologii studiază și ei artefacte, dar sunt mai interesati de aspectele culturale ale societății umane:

- ce purtau oamenii dintr-o anumită cultură
- ce mâncau
- cum învățau și creau obiceiuri pe care le urmău
- cum au dezvoltat limbajul

Toate aceste lucruri care au loc azi – președintii de azi, probleme globale, schimbarea climatică, schimbarea culturală, stilul de viață pe care **NOI**

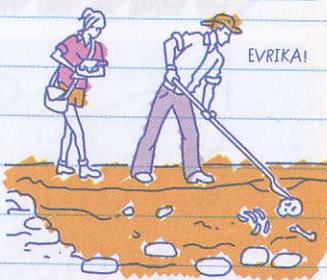
lăudem – vor fi considerate istorie într-o bună zi. Poate cineva va studia „artefactele” și cultura noastră. Dar mai înainte, hai să revenim la începuturi – la primii oameni.

PANTOFUL PE CARE L-AI PIERDUT SUB PAT - DACĂ VA FI GĂSIT PESTE MII DE ANI, ÎNGROPAT ÎN CE ERA DORMITORUL TĂU - VA FI UN ARTEFACT.

ARHEOLOGIE
studiu al istoriei și al preistoriei oamenilor prin lucrurile pe care le-au făcut, le-au folosit și le-au lăsat.

ADESEA GĂSITE PRIN SĂPĂTURI
ÎN SITURI STRĂVECHI

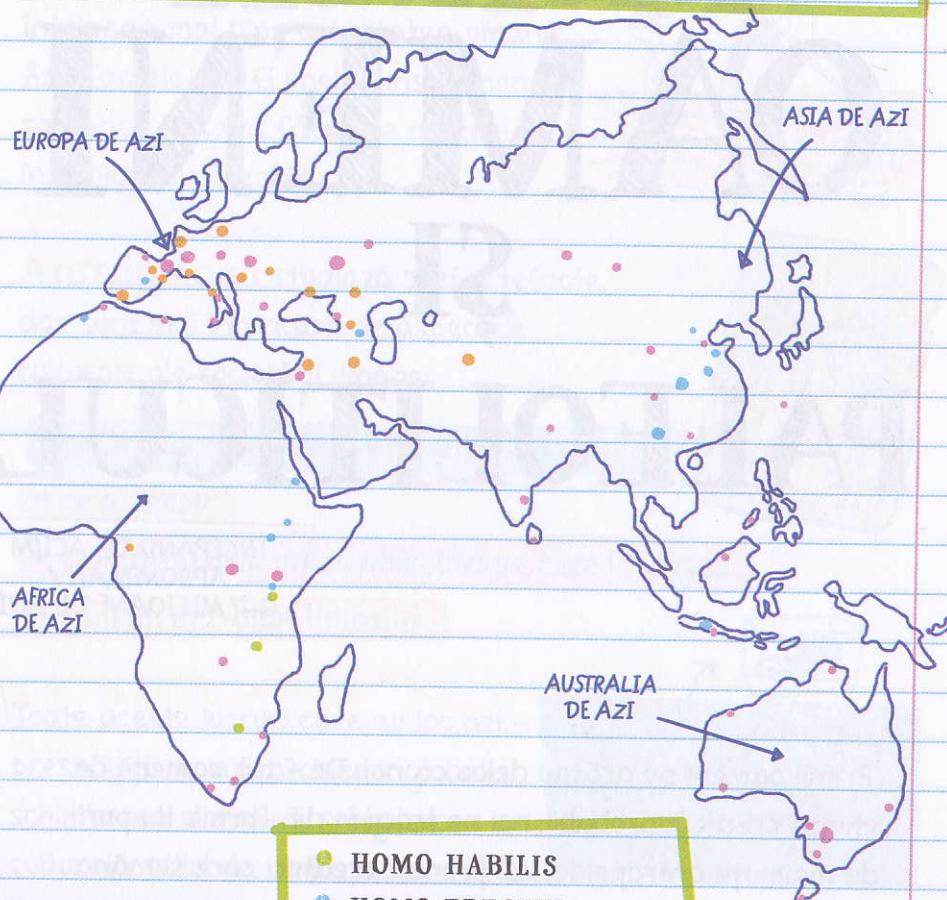
Capitolul 1

PRIMII OAMENI ȘI PALEOLITICUL

ÎNCEPÂND DE ACUM
APROXIMATIV
6-7 MILIOANE DE ANI

Primii oameni nu arătau deloc ca noi. De fapt, oamenii de știință cred că, probabil, noi ne tragem din forme timpurii de maimuțe antropoide, iar primele creațuri care semănau cu oamenii arătau ca o încrucișare între ele și noi.

UNDE LOCUIAU PRIMII OAMENI

- HOMO HABILIS
- HOMO ERECTUS
- HOMO SAPIENS
- HOMO SAPIENS SAPIENS

ACESTE CREATURI TIMPURII ASEMĂNĂTOARE OMULUI SUNT NUMITE **HOMINIZI**. Ele aveau anumite atribute umane, precum abilitatea de a merge în poziție verticală și degete OPOZABILE (capabile să se strângă și să atingă alte degete pe mână). Cei mai vechi hominizi au locuit în Africa acum patru milioane de ani, evoluând de-a lungul timpului.

EXISTĂ MULTE TIPURI DE HOMINIZI, DAR IATĂ CÂTEVA DINTRE CEL MAI CELEBRE:

Australopithecus (acum circa 4 milioane de ani): **AUSTRALOPITHECUS** înseamnă „maimută sudică”, adică probabil din Africa de Est sau de Sud. **LUCY** este un celebru **Australopithecus** – ea a fost descoperită în 1974 și a schimbat felul în care oamenii de știință priveau evoluția umanității. Se crede că Lucy este un strămoș comun pentru diferite tipuri de hominizi. Avea creier foarte mic, dar mergea pe două picioare, aproape cu două milioane de ani înainte ca alți hominizi să meargă în poziție verticală. Mersul biped i-a permis să aibă mâinile libere; folosea bete și pietre ca să sape sau să spargă hrana, în loc să-și facă unelte. Odinioară, arheologii credeau că abilitatea de a merge biped i-a determinat pe hominizi să-și facă unelte, dar Lucy a arătat că nu era adevarat.

UTE MAMĂ,
FĂRĂ MÂINI!

VALEA!

Homo habilis (acum circa 2 milioane de ani):

HOMO HABILIS înseamnă „om capabil”. Acest hominid scund a trăit în Africa de Est, avea creier mai mare decât specia *Australopithecus* și a fost prima specie *Homo* care folosea unelte de piatră.

Homo erectus (acum circa 1,5 milioane de ani):

HOMO ERECTUS, „om în poziție verticală”, era un hominid mai avansat, cu capacitatea de a sta în picioare. Chiar dacă Lucy și hominizii mai în vîrstă mergeau în două picioare, *Homo erectus* avea brațe și picioare mai lungi și arăta mai mult a om.

Cu aproximativ 500 000 de ani în urmă, *Homo erectus* a învățat să facă focul, probabil prin frecarea a două bețe sau prin lovirea pietrelor ca să creeze o scânteie. Acesta a fost un ajutor uriaș pentru vânătoare, protecție împotriva animalelor, gătit și obținere de căldură. Focul a însemnat și că acești hominizi puteau să se mute în zone cu climat mai rece, așa că *Homo erectus* a fost probabil primul hominid care a părăsit calda Africă.

CAUN
CERCETĂS

Homo sapiens (acum circa 400 000 de ani):

HOMO SAPIENS, „om înțelept”, a fost o nouă specie de om care a devenit repede principala specie. Își făcea unelte din pietre, oase de animale și coarne. Cu aceste unelte a dezvoltat

noi tehnici agricole și de vânătoare. *Homo sapiens* aveau creier mare și fălcii mici. Membrele erau mai lungi și mai lațe decât ale lui *Homo erectus* și erau mai apropiati de infățișarea noastră actuală.

Există două tipuri de *Homo sapiens*: **NEANDERTALIENI** și **HOMO SAPIENS SAPIENS**. Neanderthalienii trăiau prin Europa de azi și în anumite părți din Turcia. Se poate să-și fi făcut haine din piei de animale ca să se încălzească și au fost primii oameni care își îngropau morții. Aveau creiere mari, dar constituție mai masivă și se mișcau mai încet decât *Homo sapiens sapiens*, care, în cele din urmă, a înlocuit neanderthalienii.

Homo sapiens sapiens (acum circa 200 000 de ani):

Homo sapiens sapiens „om înțelept, înțelept”, este grupul cel mai apropiat de oamenii de azi. A apărut inițial în Africa, apoi s-a răspândit în lumea întreagă cu aproximativ 100 000 de ani în urmă. *Homo sapiens sapiens* a călătorit lent în afara Africii – arheologii spun că se poate să se fi deplasat cu doar patru sau cinci kilometri pe generație!

PALEOLITIC

Primii oameni au trăit în PALEOLITIC sau Epoca veche a Pietrei (circa 2 500 000 î.Hr. – cca 10 000 î.Hr.). Oamenii făceau unelte simple din pietre tari precum cremenea. Ei făceau:

topoare de mâna și vârfuri de săgeți atașate la vergele de lemn, ceea ce ușura vânătoarea animalelor mari

arc și săgeți

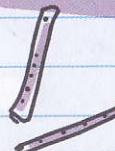

harpoane și cărlige de undiță ca să prindă pești și alte animale marine

coșuri ca să culeagă și să care mâncare și frânghii din viață împreună

statui mici din piatră și fildeș și

fluiere din os

Oamenii din Paleolitic erau vânători și culegători. Probabil că își împărteau munca pentru a se hrăni – bărbații vânau și femeile adunau fructe de pădure, nuci și plante.

Erau **NOMADI**, deplasându-se dintr-un loc în altul ca să supraviețuască în grupuri mici. Urmăreau animale erbivore și se mutau în funcție de perioada de vegetație – când plantele încetau să mai crească, se mutau din nou.

Nu aveau case permanente și își construiau adăposturi noi pe unde mergeau.

E CA ȘI CUM TE-AI MUTA DIN LOC ÎN LOC CU TOȚI COLEGII DE LA ORA DE ISTORIE.

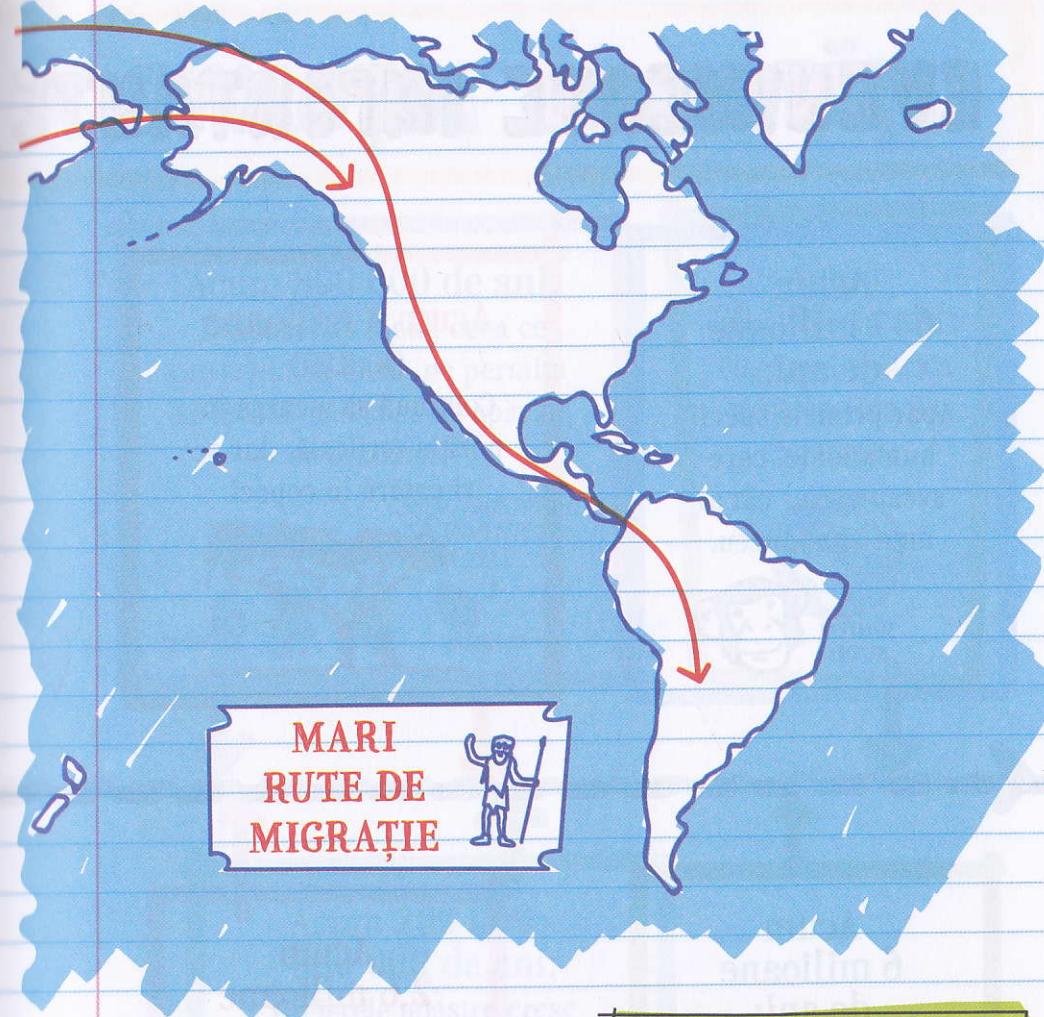
NOMAD

persoană fără locuință stabilă care călătoresc ca să găsească mâncare

MAREA MIGRAȚIE

MAREA MIGRAȚIE a fost o perioadă de călătorii pe distanțe lungi pentru oameni, care începeau să exploreze alte continente. Majoritatea urmăreau animalele pe care le vănuau de-a lungul continentelor, adesea îndreptându-se spre clime umede cu lacuri și terenuri fertile. **ERA GLACIARĂ** i-a împins pe oameni spre regiuni mai calde

și a legat continentele prin poduri terestre ieșite la suprafață pe măsură ce nivelurile mării scădeau. Oamenii au mers din Africa pe toate continentele, cu excepția Antarcticii. A fost nevoie cam de un milion de ani!

ERA GLACIARĂ a fost cea mai recentă perioadă glaciară, când mare parte a uscatului era acoperită de gheăță, iar oceanele erau înghețate. A durat aproximativ 100 000 de ani și s-a încheiat pe la anul 10 000 î.Hr.

**Acum
6–7 milioane
de ani:**

Apar primele specii humanoide, care aveau creier cât al unui cimpanzeu.

**Acum
6 milioane
de ani:**

În această perioadă, începem să mergem în poziție verticală.

**Acum 4 milioane
de ani:**

Continuă să meargă în poziție verticală, dar se și cățără în copaci.

**Acum
2,6 milioane
de ani:**

Tehnologia! Începem să folosim așchii de piatră ca să tăiem și să zdrobim hrana.

ÎN EVOLUȚIA UMANITĂȚII

Acum 800 000 de ani:

Descoperim focul, ceea ce ne schimbă dieta, ne permite să facem cald și să ne apărăm de prădători.

FOC BUN

CINEVA AR TREBUI
SĂ INVENTEZE
BEZELLE...

**Acum
80 000 de ani:**

Plecăm din Africa și începe Marea Migratie.

**Acum 200 000–
800 000 de ani:**

Creierele noastre cresc repede, așa că ajungem să comunicăm mai bine și să supraviețuim într-un mediu aspru.

DUH...

INDUBITABIL

